DOI: 10.5961/jhes.2020.376

İç Hastalıkları Hemşireliği Doktora Programının Önemi ve Türkiye'deki Durum Analizi

The Importance of Internal Medicine Nursing Doctoral Program and Analysis of Current Situation in Turkey

Ayşegül KOÇ, Esra TAYAZ, Erdal CEYLAN

ÖZ

Türkiye'de hemşirelik eğitimi lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere farklı diploma dereceleri ile verilmektedir. Bunlardan biri de İç Hastalıkları Hemşireliği Doktora eğitimidir. Bu çalışmanın amacı doktora eğitiminin hemşirelik mesleğinde önemini vurgulamak ve Türkiye'deki iç hastalıkları hemşireliği doktora eğitiminin yıllara göre yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayılarının incelenmesidir. 1999-2000 eğitim öğretim yılından itibaren 2016-2017 yılına kadar İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programına ait veriler analiz edilmiştir. Bu verilerde yıllık yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayıları değerlendirilmiştir. 2013 yılına kadar olan veriler Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nden, daha sonraki yıllara ait veriler ise Yükseköğretim Kurulu'ndan alınmıştır. 2010 öncesi ve 2010 sonrasına ait dönemlerdeki yeni kayıt ve mezun sayıları iki farklı dönem olarak analiz edilmiştir. Buna göre 1999-2000 eğitim öğretim yılından 2009-2010 eğitim öğretim yılına kadar toplamda 74 yeni kayıtlı öğrenci ve 31 mezun öğrenci olduğu belirlenmiştir. 2010-2018 arası dönemde ise 2 yılın verileri eksik olmasına rağmen yeni kayıt ve mezun sayısı ise sırasıyla 116 ve 62 olduğu belirlenmiştir. İç Hastalıkları hemşireliği alanında doktora yapan öğrenci sayısında her geçen yıl artış olsa da İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı bazında eğitim veren kurum sayısı ve doktoralı öğrenci sayısının hâlen istendik seviyede olmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Hemşirelik, Doktora

ABSTRACT

Nursing education in Turkey is given in different diploma degrees as a bachelor, master's degree, and doctoral education. One of these is Internal Medicine Nursing Doctorate education. The aim of this study was to highlight the importance of doctoral training for the nursing profession and to present numbers of current students, new registry, and graduates from internal medicine nursing doctoral education according to years. Data from Internal Medicine Nursing PhD program from 1999-2000 academic year to 2016-2017 were examined. In this data, the number of new enrollments, the number of students, and the number of graduates are evaluated. The data up to 2013 were taken from Measurement, Selection, and Placement Center, and the data for the following years were received from the Council of Higher Education. The number of new registries and graduate students before and after 2010 was examined as two different periods. Accordingly,

Koç A., Tayaz E., & Ceylan E.,(2020). İç hastalıkları hemşireliği doktora programının önemi ve Türkiye'deki durum analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 10*(1), 144-152. https://doi.org/10.5961/jhes.2020.376

Ayşegül KOÇ
ORCID ID: 0000-0003-1179-5550

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Ankara, Turkey

Esra TAYAZ (✉)
ORCID ID: 0000-0001-6614-8401

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Ankara, Turkey
esratayaz@gmail.com

Erdal CEYLAN
ORCID ID: 0000-0002-8614-806X

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/*Received* : 06.05.2019
Kabul Tarihi/*Accepted* : 13.03.2020

it was determined that there were 74 newly enrolled students and 31 graduate students in total, from 1999-2000 academic year to 2009-2010 academic year. In the following period between 2010-2018, although the data of 2 years are missing, the number of new registry and graduated students was 116 and 62, respectively. Although there is an increase in the number of students doing a doctorate in the field of Internal Medicine Nursing every year, it was seen that the number of institutions providing education on the basis of the Department of Internal Medicine Nursing and the number of doctoral students are still not at the desired level.

Keywords: Education, Nursing, Postgraduate

GİRİŞ

Doktora eğitiminde modern anlayış on dokuzuncu yüzyılda gelişmiştir ve o zamandan beri dünyaya yayılmaktadır (ORPHEUS/AMSE/WFME, 2012). Özellikle son yıllarda doktora eğitiminde, profesyonel gelişim için standardizasyon sağlamak ve kaliteli bir eğitim vermek önem kazanmıştır. Bunun için sadece doktora düzeyinde değil aynı zamanda lisans ve yüksek lisans eğitimlerinde de kaliteyi artırmak için Bologna Süreci ortaya konulmuştur. Bologna sürecinin avantajı yükseköğrenimi uyumlaştırmak için bir dizi Avrupa ülkesi arasında yakınlaşma yaratmaktır (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area- ESG, 2015). Bologna Süreci'ne göre, doktora programları "bilgi toplumu" geliştirmek için bir araç olarak, lisans ve yüksek lisans süreçlerinin ardından yükseköğretimin "üçüncü döngüsü"nü oluşturur. Doktora eğitiminin temel özelliği öğrenmenin özgün araştırma yoluyla ilerlemesidir. Özellikle, doktora programları temel olarak orijinal ve uygulamalı araştırmalara dayanmaktadır. Bu nedenle doktora öğrencileri birçok ülkede mevcut bilimsel araştırmanın temelini oluşturmakla beraber doktora eğitimi geleceğin bilim adamları olarak kendilerine bilgi toplumları inşa etmek için gerekli becerilere sahip olmaları için bir temel ve kaynak oluşturmaktadır (Organisation for PhD Education in Biomedicine and Health Sciences in the European System- ORPHEUS/ The Association of Medical Schools in Europe- AMSE/ World Federation for Medical Education Faculty- WFME, 2012).

Ülkemizde hemşirelik eğitimi lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere farklı diploma dereceleri veren karmaşık bir eğitim sisteminde devam etmektedir (Besen, 2016). Tüm mesleklerde olduğu gibi hemşirelikte de mesleğin bilimsel teorik temelini oluşturacak ve iyileştirecek bilim insanlarının yetiştirilmesinin yolu doktora eğitimidir (Arslan, Uzun, & Oflaz, 2010). Hemşirelikte doktora eğitiminde amaç; seçilen alandaki bilgilerin derinlemesine ve geniş kapsamlı olarak öğrenilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda olumlu tutumlar, değerler ve analitik düşünme alışkanlıklarının kazandırılması, hemşirelik alanında klinik uygulamalar için araştırmanın öneminin kavranması, kanıta dayalı verilerin kullanılması, hemşirelik sorunlarının belirlenip bu doğrultuda çözümler üretilmesi de amaçlanmaktadır (Ergöl, 2011). Hemşirelik alanında doktora yapmak çeşitli araştırmalarla bilgilerin güncel kalmasını, kanıta dayalı uygulamaların ön plana çıkmasını, malpraktis gibi durumların azalmasını, hasta memnuniyetinin artmasını, sağlık bakım alanında ülkemizdeki gelişmişliğin artmasını ve bakım alanında inovatif çalışmalara yönelimi sağlamaktadır. Doktora yapan hemşire ister klinisyen olsun ister akademisyen olsun araştırmayı öğrenmek, eksiklikleri görüp bu doğrultuda araştırmalar yaparak hasta popülasyonunu iyileştirmek için bilimsel klinik merkezlere kanıtlar sağlarlar (López-Montesinos & Maciá-Soler, 2015).

Hemşirelerden, toplumun sağlığının iyileştirilmesi ve ülkenin sağlık reformu ihtiyacına yönelik görevlerini yerine getirmesi beklenmektedir. Bu nedenle kalite, erişim, maliyet ve sürdürülebilirlikle ilgili hedefler dâhil olmak üzere sağlık reformu ile ilgili temel konulara analitik yaklaşmaları gereklidir. Analitik çerçeveye ulaşmak için analitik düşünceyi geliştirmek, buna ulaşmak için ise doktora düzeyinde hemşireler yetiştirmek önemlidir (Cronenwett et al., 2011). Çünkü doktora programları profesyonellik sürecini tamamlamada önemli bir adımdır (Özdemir, Arslan & Taşçı, 2014). Hemşirelik doktora eğitiminde öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları kapsamlı ve derinlemesine bir görüş açısı ile analiz ederek yorum yapma ve yeni sentezler elde etmek için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmak hedeflenir (Ergöl, 2011). Hemşireler doktora düzeyinde klinik, örgütsel, ekonomik, sağlığı iyileştirme ve liderlik becerilerinin birleşimini içerecek şekilde eğitim almaktadır. Sağlık temelli bakım sağlama sistemlerini tasarlama, sürekli olarak iyileştirme, araştırma temelli uygulama ve mevcut sistemi iyileştirme doktora eğitimi almış hemşirelerden beklenen eğitim çıktılarının başında gelmektedir (Cronenwett et al., 2011). Kalite açısından bakıldığında ise doktora eğitimi ile daha iyi eğitilmiş, daha nitelikli hemşireler yetiştirilir. Böylece nitelikli, kaliteli hemşirelik bakımına, sorunlara çözüm ve ihtiyaca yönelik ürün tasarımına, güvenli, etkili bakım sunulmasına ve toplumun sağlığının geliştirilmesine katkı sağlanmış olur (Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği- HEPDAK, 2013).

Dünyada hemşirelik doktora programları araştırma düzeylerine göre hemşirelik felsefe doktorası (Doctor of Philosophy- PhD), hemşirelik bilim doktorası (Doctor of Nursing Science -DNS/ DNSc) ve eğitim doktorası (Doctor of Education- EdD) olarak sınıflandırılmıştır (Ünsal, 2010). Hemşirelik felsefe doktorasında, felsefe temelli olarak, bireylerin araştırmacı olarak yetiştirilmesi ve özgün araştırmaların yapılması önemlidir. Hemşirelik bilim doktorasında ise araştırmalar uygulama alanına odaklanarak klinik çalışmalara yöneliktir. Eğitim doktora programlarında eğitim, öğretim ve yönetim alanlarında çalışan hemşireler yer alır (Ardahan & Özsoy, 2015). Ülkemizdeki hemşirelik doktora programlarının mesleki doktora programı ile eğitim doktora programının karması olduğu belirtilmektedir (Gümüş & Bellibaş 2013; Ardahan & Özsoy 2015).

Ülkemizde mevcut olan doktora programlarında başarılı sayılabilmek için belli kriterleri hemşirelerin yerine getirmesi gerek-

mektedir. Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliğine göre "Doktora programı, tezli yüksek lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler için toplam 21 krediden ve bir eğitim-öğretim dönemi 60 AKTS'den az olmamak koşuluyla en az yedi ders, seminer, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışması olmak üzere en az 240 AKTS kredisinden oluşur. Lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler için de en az kırk iki kredilik 14 ders, seminer, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışması olmak üzere toplam en az 300 AKTS kredisinden oluşur" (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim, 2016). Daha ayrıntılı bakılacak olursa, ülkemizde doktora eğitim programı ek süre olmaksızın dört yıl, dersler için en az bir yıl ve tez hazırlığı için üç yıldır. Tezini zamanında tamamlayamayan öğrencilere dört dönem ek süre verilebilir. Derslerini başarı ile tamamladıktan sonra, yazılı ve sözlü olarak bir yeterlilik sınavına girerler. Öğrenci başarılı olursa, üç aylık bir süre içerisinde tez danışmanının önerisi doğrultusunda orijinal bir tez konusu seçilir. Daha sonra araştırmanın hipotezini, bilimsel temeli, çalışma programını birisi tez danışman olmak üzere üç kişiden oluşan tez izleme komitesine sunarlar. Gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra tez çalışmalarına başlanır. Her altı ayda bir tezi izleme komitesine karşı yaptıkları ve yapacakları adımları savunmak zorundadırlar. Tez çalışmasının bitiminden sonra beş kişiden oluşan bir jüriye karşı savunulmakta ve başarılı olması durumunda, Bilim Doktoru ünvanı verilmektedir (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim, 2016; Bahçecik & Alpar 2009).

Ülkemizde şu an hemşirelikte doktora eğitimi bazı üniversitelerde "Hemşirelik Doktora programı" olarak verilmekte iken bazı üniversitelerde ise Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) belirlediği alt alanlar olan Hemşirelik Esasları, İç Hastalıkları Hemşireliği, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği, Hemşirelikte Eğitim ve Hemşirelikte Yönetim olmak üzere dokuz anabilim dalında doktora programı mevcuttur (Bahçecik & Alpar 2009). Hemşireliğe yönelik doktora eğitimi kapsamında 30'dan fazla ülkede yaklaşık 250 program bulunmaktadır (McKenna, 2005). Amerika Birleşik Devletleri'nde aile hemşireliği, erişkin hemşireliği, pediatrik primer bakım hemşireliği, kadın sağlığı hemşireliği, neonatal hemşireliği, erişkin akut bakım hemşireliği, pediatrik akut bakım hemşireliği, psikiyatri ve mental sağlık hemşireliği, gerontolojik primer bakım hemşireliği ve gerontolojik akut bakım hemşireliği doktora programları mevcuttur. Ülkemizde var olan İç Hastalıkları Hemşireliği'nin tam karşılığı bulunmamakta; erişkin hemşireliği, erişkin akut bakım hemşireliği, gerontolojik primer bakım hemşireliği ve gerontolojik akut bakım hemşireliği olarak alt dallar şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Fang, Li, Kennedy & Trautman, 2017).

Ülkemizde İlk Hemşirelik Yüksekokulu 1955 yılında Ege Üniversitesi'nde açılmıştır. 1963'ten 1973'e kadar Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde hemşireler için doktora derecesi verilmiştir. Bu süre zarfında 15 hemşire, "Sağlık Bilimleri Doktorası" derecesi ile mezun olmuştur. 1972 yılında ise Hacettepe Üniversitesi'nde hemşirelikte doktora eğitimi verilmeye başlanmıştır (Yavuz, 2004). Ülkemizde 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibariyle yüksek lisans programı sayısı 57'ye, doktora programı sayısı ise 30'a ulaşmıştır (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu, 2015). Özkütük, Orgun ve Akçakoca (2018) yaptıkları çalışmada bu sayının 2016'da hemşirelik alanında 35 doktora ve 12 yüksek lisans programının daha açıldığının bilgisine ulaştıklarını bildirmişlerdir. Ülkemizde yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin sayısı, 1994-2002 yılları arasında sırasıyla 880 ve 238; yüksek lisans ve doktora programlarından mezun olanların sayısı 583 ve 106'dır; 2003-2012 yılları arasındaki yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrenci sayıları 4661 ve 1194 iken mezun sayıları 2205 ve 544'dür. Sekiz ve 10 yıllık bu iki zaman diliminde yüksek lisans ve doktora öğrenci ve mezun sayılarında 4-5 kat artış olmuştur. 2012-2013 öğrenim yılında yeni kayıt olan doktora öğrencisi sayısı 198'e ulaşmıştır (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu, 2015).

Hemşireliğin ileri çalışma alanlarından biri olan iç hastalıkları hemşireliği klinik gözleme, yeni bilgilerin öğrenilmesine ve güncel bilginin hastalıklara, semptomlara uygulanmasına yönelik olarak uzun ve özel bir tarihsel geçmişe sahiptir. İç Hastalıkları hemşireleri; yaşam boyu öğrenme, planlı klinik çalışma, sürekli bakım, öykü alma, fizik muayene, verilere göre doğru karar verebilme, klinik farmakoloji, epidemiyoloji, bilimsel yayın izlemi, tıbbi etik, sağlık bakım kalitesinin yönetilmesi, koruyucu sağlık hizmeti gibi konularda bilgi sahibi olmalıdır (Akdemir, Özdemir & Akyar 2011). Bu sebeple İç Hastalıkları Hemşireliği doktora mezunu hemşirelerin sayısının ve dolayısıyla İç Hastalıkları Hemşireliği'nde doktora eğitimini veren kurum sayısının fazla olması gerekmektedir. Fakat ülkemizdeki hem İç Hastalıkları Hemşireliği doktora eğitimi veren kurum sayısı, hem de bu programlardan mezun olan doktoralı hemşire sayısı istendik seviyede değildir. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı doktora eğitiminin hemşirelik mesleğinde öneminin vurgulanması ve Türkiye'deki İç Hastalıkları Hemşireliği doktora eğitiminin yıllara göre yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayılarının incelenmesidir. Aynı zamanda İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programının neden önem arz ettiği, gelişimi ve sahaya yaptığı katkılar hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmada, hemşirelikte alt alanlarda doktora programı yürüten üniversitelere ulaşılarak kayıtlı, mezun ve yeni kayıtlı öğrencilerin verilerine ulaşılmaya çalışıldı. Fakat bu şekilde verilere ulaşılamayacağı sonucuna varıldı. Bu sebeple Yükseköğretim Kurulu'nun her yıl yayınlamış olduğu yükseköğrenimde eğitim gören öğrenciler, yeni kayıtlar ve mezun öğrencilerin yıllara göre dağılımlarının yer aldığı istatistiksel verilere ulaşılarak incelenmiştir. Bu veriler, iç hastalıkları hemşireliğinde doktora düzeyinde eğitim veren Türkiye'deki tüm üniversitelere ait verileri içermektedir. 2013 yılına kadar Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından, daha sonra YÖK tarafından toplanan bu verilerden 1999-2000 eğitim öğretim yılından itibaren en son kayıt altına alınan veri olan 2016-2017 yılına kadar olan istatistikler incelenmiştir. Verilerin bir kısmı YÖK'ün internet sitesinden alınmış olup sitede yer almayan veriler ise YÖK'ten temin edilmiştir. İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programlarına yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayılarına ait verilerin analizinde sayı, yüzde ve yıllara göre artışın anlamlı olup olmadığını

incelemek için Mann Whitney U ve Bağımsız Gruplarda T Testi uygulanmıştır. Çalışmada yer alan değişkenlerin (yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayısı) normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile incelenmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012, IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programı kullanılmıştır.

Sınırlılıklar: 2009-2010 eğitim öğretim dönemine ait veriler sisteme eksik veri olarak geçtiği için bu döneme ait sayısal verilere ulaşılamamıştır. Aynı zamanda ÖSYM'den verilerin YÖK'e devri sırasında yaşanan sıkıntılardan dolayı 2013-2014 ve 2014-2015 eğitim öğretim yıllarındaki verilere ulaşılamamıştır. İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programının bazı üniversitelerde Hemşirelik Anabilim Dalı altında olması sebebiyle bu kapsamdaki doktora öğrencileri ve doktora mezunlarının verilerinin çalışma kapsamına dahil edilememesi bir diğer sınırlılıktır.

BULGULAR

Bu araştırmada Türkiye'de 2000 yılından itibaren var olan iç hastalıkları hemşireliği doktora eğitiminde yıllara göre yeni kayıt sayısı, mevcut öğrencilerin sayısı ve mezun öğrencilerin sayısı elde edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda YÖK'ün her yıl yayınladığı "öğretim alanlarına göre lisansüstü öğrenci sayıları" verileri kullanılmıştır. Yapılan incelemede Tablo 1'deki bulgular elde edilmiştir.

2010 öncesi ve 2010 sonrasına ait dönemlerdeki yeni kayıt sayıları incelenmiştir. Buna göre 1999-2000 eğitim öğretim yılından 2009-2010 eğitim öğretim yılına kadar toplamda 74 yeni kayıtlı öğrenci olduğu, daha sonraki dönemde ise 2 yılın verileri eksik olmasına rağmen yeni kayıt sayısının 116 olduğu görülmektedir. İlk dönemde yıllık yeni kayıt sayısı ortalaması 8.22±5.01 iken ikinci dönemde 18.67±4.13 olarak bulunmuş olup iki dönem arasındaki yıllık ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0.001$) (Tablo 2). Yeni kayıt olan öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımları incelendiğinde 2009-2010 eğitim öğretim yılından 2017-2018 eğitim öğretim yılına kadar yeni kayıt olan kadın öğrenci sayısı 183 iken yeni kayıt olan erkeklerin sayısının 7 olduğu görülmektedir.

Yıllara göre kayıt sayılarının artması beraberinde kayıtlı olan toplam öğrenci sayısının ve dolayısıyla her yıl mezun olan öğrenci sayısının artmasını da beraberinde getirmiştir. 2010 öncesi ve 2010 sonrasına ait dönemlerdeki toplam kayıtlı öğrenci sayıları incelendiğinde 2003-2004 eğitim öğretim yılı dışında tüm yıllarda belirgin bir artış olduğu görülmüştür. 2010 öncesi dönemde yıllık öğrenci sayısı ortalaması 30.33±15.28 iken 2010 sonrası 91.50±17.41 olarak bulunmuştur. İki dönem arasındaki yıllık öğrenci sayısı ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.001$) (Tablo 2).

Yıllara göre mezun sayıları incelendiğinde 2010 öncesi ve 2010 sonrasına ait dönemlerdeki belirgin fark göze çarpmaktadır.

Tablo 1: Yıllara Göre İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Programına Yeni Kayıt Sayısı, Toplam Öğrenci Sayısı ve Mezun Öğrenci Sayıları

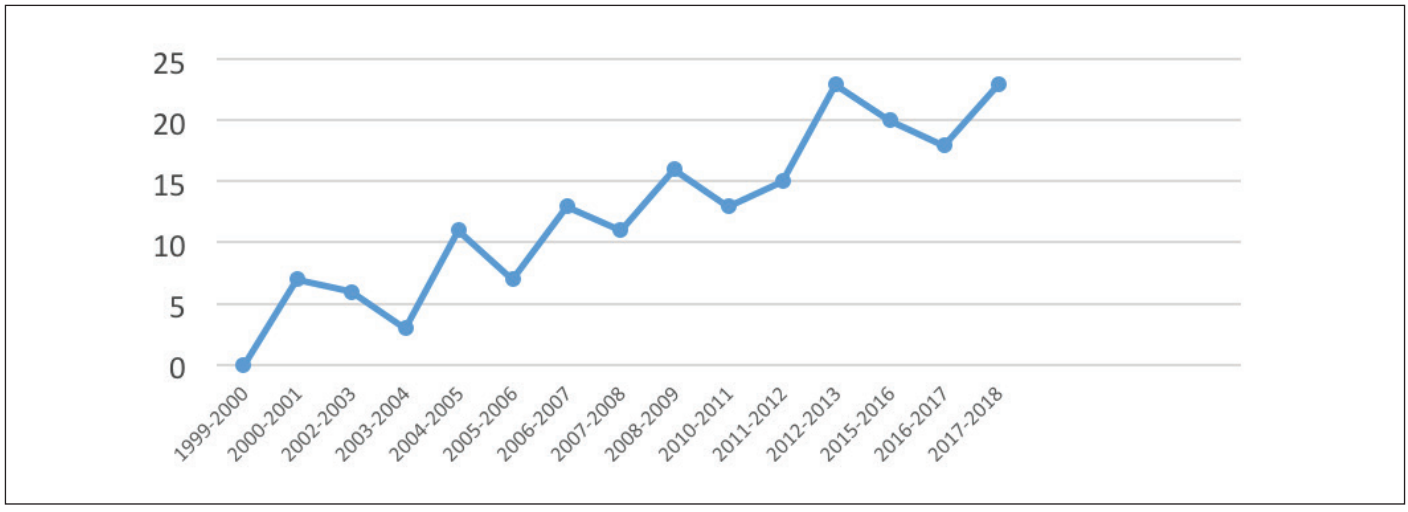
Yıl	Yeni Kayıt Sayısı		Toplam Öğrenci Sayısı		Mezun Sayısı	
	K	E	K	E	K	E
1999-2000	0	0	8	0	1	0
2000-2001	7	0	15	0	1	0
2001-2002	(Eksik Bilgi)					
2002-2003	5	1	22	1	1	0
2003-2004	2	1	19	2	5	0
2004-2005	11	0	29	2	3	0
2005-2006	7	0	32	1	3	1
2006-2007	13	0	40	1	4	0
2007-2008	11	0	45	0	6	1
2008-2009	16	0	56	0	6	0
2009-2010	(Eksik Bilgi)					
2010-2011	13	0	71	0	13	0
2011-2012	15	0	73	0	12	0
2012-2013	23	0	89	0	11	0
2013-2014	2013-2014 yılında verilerin istatistikleri ÖSYM'den YÖK'e devredildiği için bu iki yıla ait istatistikler mevcut değildir					
2014-2015						
2015-2016	20	0	95	4	12	0
2016-2017	18	0	97	4	14	0
2017-2018	22	1	111	5		

***K:** Kadın, **E:** Erkek.*

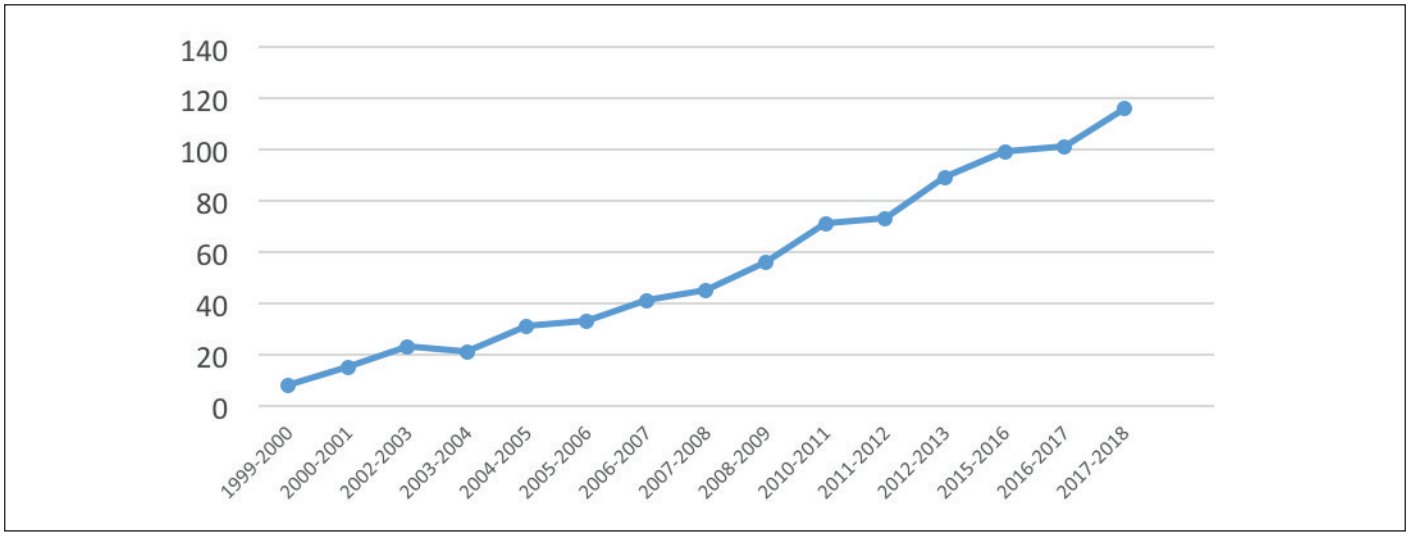
Yapılan incelemede 1999-2000 eğitim öğretim yılından 2009-2010 eğitim öğretim yılına kadar toplamda 30 öğrencinin mezun olduğu, daha sonraki dönemde ise iki yılın verileri eksik olmasına rağmen mezun öğrenci sayısının 62 olduğu görülmektedir. İki dönem arasındaki yıllık ortalama mezun öğrenci sayıları arasındaki fark incelendiğinde 2010 öncesi dönemde yıllık mezun öğrenci sayısı ortalaması 3.55±2.24 iken 2010 sonrası 12.40±1.14 olarak bulunmuştur. İki dönem arasındaki yıllık öğrenci sayısı ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0.001) (Tablo 2). Mezun öğrencilerin

Tablo 2: 2010 Öncesi ve Sonrası Yıllık Yeni Kayıt Sayısı, Mevcut Öğrenci Sayısı ve Mezun Öğrenci Sayı Ortalamaları Arasındaki Farka Ait Test İstatistikleri

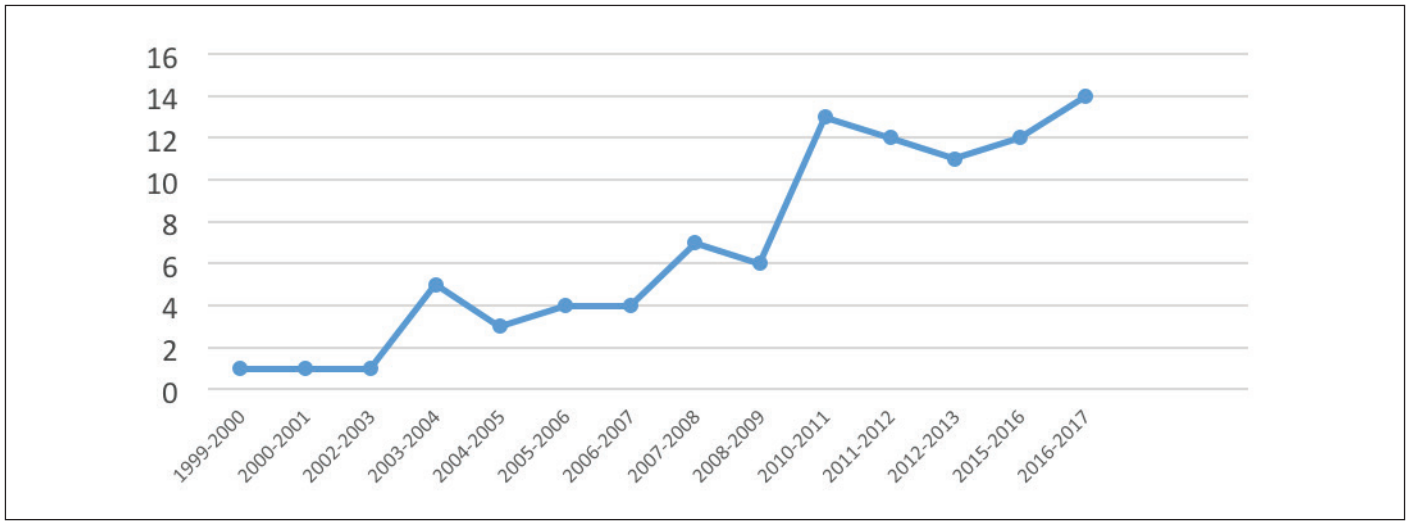
Değişken	Dönem	Ortalama ($\bar{x}$)	Standart Sapma (σ)	*p* Değeri	Test
Yeni kayıt sayısı	2010 Öncesi	8.22	5.01	p=0.001	Bağımsız Gruplarda T Test
	2010 Sonrası	18.67	4.13		
Mevcut öğrenci sayısı	2010 Öncesi	30.33	15.28	p<0.001	Bağımsız Gruplarda T Test
	2010 Sonrası	91.50	17.41		
Mezun öğrenci sayısı	2010 Öncesi	3.55	2.24	p=0.001	Mann Whitney U
	2010 Sonrası	12.40	1.14		

Şekil 1: Yeni kayıt sayılarının yıllara göre dağılımı.

Şekil 2: Yıllara göre mevcut öğrenci sayısının dağılımı.

Şekil 3: Yıllara göre mezun öğrenci sayısının dağılımı.

cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde de kadın ve erkek cinsiyet arasındaki belirgin fark dikkat çekmektedir. Tüm dönemlerde mezun olan kadın öğrenci sayısı 90 iken erkek sayısı sadece iki olarak bulunmuştur.

Yükseköğretim Kurulu'nun yıllık olarak yayınladığı istatistikler incelendiğinde Adnan Menderes Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi olmak üzere 22 üniversitede İç Hastalıkları Hemşireliği anabilim dalında doktora programının olduğu tespit edilmiştir. Var olan veriler incelendiğinde adı geçen üniversitelerin 2015-2016, 2016-2017 ve 2017-2018 yıllarına ait İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programına ait verilere ulaşılmış olup bahsedilen yıllara ait yeni kayıt ve toplam öğrenci sayıları Tablo 3 ve Tablo 4'te verilmiştir.

Hemşirelikte doktora eğitimi veren yükseköğretim kurumlarından bir diğeri de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'dir. 2010 yılında kurulan üniversiteden tümü 2017 yılında olmak üzere şu ana kadar dört doktora öğrencisi mezun olmuştur. Ayrıca halen İç Hastalıkları Anabilim Dalı doktora programında eğitim gören yedi doktora öğrencisi mevcuttur.

TARTIŞMA

Ülkemizde Hemşirelik Bölümü doktora öğrencilerinin 2003-2012 yıllarındaki toplam sayıları 1194, mezun sayıları 544'dür (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu, 2015). Bu süre içerisinde İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programına kayıtlı olan toplam öğrenci sayısı 157 iken mezun olan öğrenci sayısı 75'tir (YÖK, 2018). İç hastalıkları anabilim dalı doktora programı öğrenci sayısı ve mezun sayısının tüm doktora programlarındaki öğrenci sayısı ve mezun sayısına oranının sırasıyla %13.1 ve %13.7'dir. (2008-2009 yılına ait veriler eksik olduğu için mevcut öğrenci sayısı ve mezun sayısı olarak önceki ve sonraki yılın mezun ve mevcut öğrenci sayıları toplanarak ortalamaları alınmıştır). Bu oranlara bakarak hemşirelik eğitimin en önemli alanlarından biri olan İç Hastalıkları Anabilim Dalı doktora programındaki öğrenci ve mezun sayılarının düşük kaldığı söylenebilir. Bunun sebeplerinden biri de İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programının bazı hemşirelik bölümlerinde 'Hemşirelikte Doktora' programı altında veriliyor olması ve bu verilerin hesaba katılamamasıdır.

Ülkemizde 1999-2000 eğitim öğretim yılından itibaren iç hastalıkları hemşireliği anabilim dalı doktora programındaki yeni kayıt sayısı, mevcut öğrenci sayısı ve mezun olan öğrenci sayısı giderek artış göstermiştir. 1999-2000 Eğitim-öğretim yılında İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programında yeni kayıt olmayıp mevcut öğrenci sayısı sekiz iken, 2017-2018 eğitim öğretim yılında bu sayılar sırasıyla 23 ve 116'ya yükselmiştir. Belirtilen 15 yıllık süreçte mevcut öğrenci sayısının beş kat arttığı görülmektedir. Mezun sayılarına bakıldığında 1999-2000 eğitim öğretim yılında mezun sayısı bir iken 2016-2017 eğitim öğretim yılında 14 öğrenci İç Hastalıkları Hemşireliği anabilim dalı doktora derecesi kazanmıştır (YÖK, 2018). Çalışmamızda 2010 öncesi ve 2010 sonrası dönem incelendiğinde 2010 sonrası dönemde İç Hastalıkları Hemşireliği anabilim dalı doktora programındaki yıllık yeni kayıt sayısı, yıllık mevcut öğrenci sayısı ve yıllık mezun öğrenci sayısı ortalamasının önceki döneme göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde 2011 yılına ait İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programına kayıt ve mezun oranı önceki yıla göre sırasıyla %11 ve %44 artış meydana gelmiştir (YÖK, 2018). Bu artışların ülkemizde artan enstitü sayısı ve hemşirelikte üniversitelerin işbirlikleriyle ortaya konulan bütünleşik doktora programlarının mezun vermesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Nitekim 2015 yılı verilerine göre devlet ve vakıf üniversitelerinde Hemşirelik Doktora Programı sayısı 30 iken (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu, 2015) 2018 yılı verilerine bakıldığında 35 olduğu görülmektedir (Özkütük et. al., 2018). Ayrıca yıllara göre Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Hemşirelik Lisans Program sayıları incelendiğinde 2000-2001 eğitim öğretim yılı itibariyle 92, 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibariyle 133 (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu 2015), 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle ise 142 olduğu bilinmektedir (Torun, 2019).

Tablo 3: Üç Yıllık Dönemde İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Programına Yeni Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayıları

Üniversite (Yeni Kayıt Öğrenci Sayıları)	2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Adnan Menderes Üniversitesi (Devlet-Aydın)	0	1	1	0	1	1	0	1	1
Akdeniz Üniversitesi (Devlet-Antalya)	0	2	2	0	0	0	0	1	1
Atatürk Üniversitesi (Devlet-Erzurum)	0	2	2	0	0	0	1	2	3
Cumhuriyet Üniversitesi (Devlet-Sivas)	0	0	0	0	1	1	0	2	2
Dokuz Eylül Üniversitesi (Devlet-İzmir)	0	0	0	0	2	2	0	2	2
Ege Üniversitesi (Devlet-İzmir)	0	6	6	0	5	5	0	6	6
Erciyes Üniversitesi (Devlet-Kayseri)	0	2	2	0	0	0	0	1	1
Hacettepe Üniversitesi (Devlet-Ankara)	0	1	1	0	2	2	0	1	1
İstanbul Üniversitesi (Devlet-İstanbul)	0	6	6	0	7	7	0	4	4
Marmara Üniversitesi (Devlet-İstanbul)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sağlık Bilimleri Üniversitesi (Devlet–İstanbul)	0	0	0	0	0	0	0	2	2

***K:** Kadın, **E:** Erkek, **T:** Toplam.*

Tablo 4: Üç Yıllık Dönemde İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Programındaki Mevcut Öğrenci Sayıları

Üniversite	2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Adnan Menderes Üniversitesi (Devlet-Aydın)	0	2	2	0	3	3	0	4	4
Akdeniz Üniversitesi (Devlet-Antalya)	0	10	10	0	10	10	0	10	10
Atatürk Üniversitesi (Devlet-Erzurum)	0	10	10	0	10	10	1	10	11
Cumhuriyet Üniversitesi (Devlet-Sivas)	0	2	2	0	3	3	0	5	5
Dokuz Eylül Üniversitesi (Devlet-İzmir)	0	2	2	0	3	3	0	4	4
Ege Üniversitesi (Devlet-İzmir)	4	20	24	4	22	26	4	24	28
Erciyes Üniversitesi (Devlet-Kayseri)	0	16	16	0	12	12	0	13	13
Hacettepe Üniversitesi (Devlet-Ankara)	0	12	12	0	8	8	0	10	10
İstanbul Üniversitesi (Devlet-İstanbul)	0	20	20	0	23	23	0	26	26
Marmara Üniversitesi (Devlet-İstanbul)	0	1	1	0	1	1	0	1	1
Sağlık Bilimleri Üniversitesi (Devlet–İstanbul)	0	0	0	0	2	2	0	4	4

***K:** Kadın, **E:** Erkek, **T:** Toplam.*

Amerikan Yoğun-Bakım Hemşireleri Derneği'nin (American Association of Critical-Care Nurses- AACN) Güz 2011 araştırmasından elde edilen veriler doktora programlarına kayıtların 2011 yılında önemli ölçüde arttığını göstermektedir (O'Connor, 2012). Türkiye'de hemşirelik doktora programlarında, en büyük büyüme 2010-2011 yılları arasında kayıt oranının %20.6 (135 okul raporu) arttığı hemşirelik uygulama programlarında görülmüştür. Aynı dönemde, araştırma odaklı doktora programlarına (PhD) %6.6 artarken, program mezunu sayısı %8.9 artmıştır (Yılmaz et al., 2017).

Brezilya ve Latin Amerika'da hemşirelik doktora öğrencileri 2009 yılından itibaren ülke genelinde artmakta olup, 2014 yılında 34 programa ulaşarak beş yılda öğrenci sayısında %127'lik bir artış meydana gelmiştir. (Scochi, 2015). Türkiye ile karşılaştırıldığında 2009-2010 ve 2013-2014 yılları arasındaki yıllık öğrenci sayısın ortalamasının (*n*=532) önceki beş yıllık dönemin yıllık öğrenci ortalamasına (*n*=315) göre %68.8 arttığı belirlenmiştir (Kocaman & Arslan-Yürümezoğlu, 2015; YÖK, 2018). Brezilya'da hemşirelik doktora programlarında 2001-2003 üç yıllık döneminde 343, 2010-2012 yılları arasında 502 tez savunulmuştur (Scochi, 2015). Aynı dönemlerde ülkemizde savunulan tez sayısı ise sırasıyla 29 ve 209'dur. 2010-2012 yılları arasında mezun olanlardan iç hastalıkları doktora programına ait olanların sayısı 25'tir (%11.9) (Yılmaz et al., 2017).

Ülkemizde İç Hastalıkları Hemşireliği doktora eğitimi anabilim dalı olarak verilmekle beraber, hemşirelik anabilim dalı doktora programı altında da verilebilmektedir. Yükseköğretim Kurulu'nun verilerine göre 2006 yılında İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programından mezun olan öğrenci sayısı dört iken (YÖK, 2018) hemşirelik anabilim dalı altında eğitim alıp İç Hastalıkları Hemşireliği doktora derecesine sahip olan öğrenci sayısı 38'dir (Akdemir et al., 2011). Yılmaz ve ark. (2016)'nın

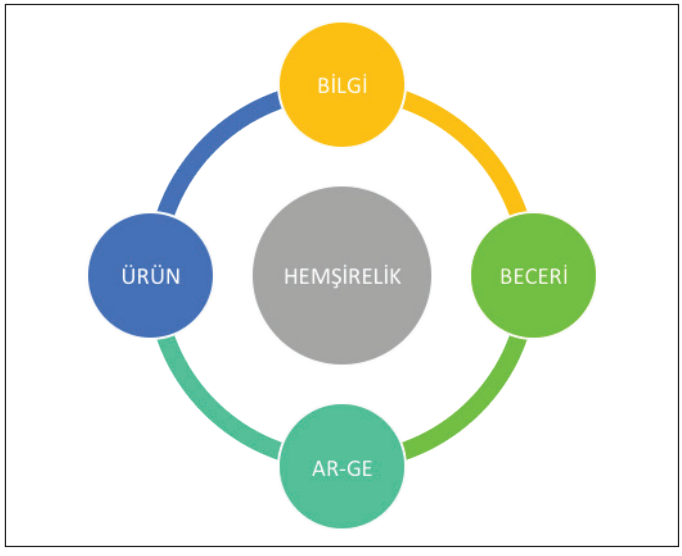
ülkemizde 1977-2016 yılları arasında hemşirelik bölümünde kabul edilen lisansüstü tezlerinin yayınlanma durumlarını inceledikleri çalışmada yayınlanan doktora tezleri içerisinde İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı doktora programına ait doktora tez sayısı 114 olup, yayınlanan 1017 doktora tezi içerisinde %11.2'lik dilimi oluşturmaktadır. Fakat Hemşirelik Anabilim Dalı doktora tez sayısı 217 (%21.3) olup, bunların içerisinde İç Hastalıkları Hemşireliği doktora derecesi alanların olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Doktora derecesi, hemşireliğin ülkenin sağlık sisteminin değişen ve gelişen taleplerine cevap verebilmek için gerekli eğitimi sağlaması için önemli bir adımdır. Amaç, hasta bakımının iyileştirilmesi için mesleğimizin karar verme uygulamalarında kritik bir fark yaratmaktır. Sağlık hizmetinde doktoralı hemşirelerin uygulama sağlaması, artan talepleri karşılamak, tüm hemşirelik uygulama düzeylerinde örgütsel etkinlik ve bakım sunumunu sürdürmek için bir fırsat sunmaktadır. Aksini önermek, amacı sınırlar ve ileri hemşirelik uygulamalarının diğer alanlarından gelen bilimsel katkıları engeller (Emanuele & O'Dell 2011).

Kronik hastalıkların zaman ilerledikçe artması ve yönetimi ile ilgili sıkıntıların bulunması, ölüme bakışın onurlu ve kaliteli bir ölüm olarak değerlendirilmesi, kanserin gün geçtikçe artış göstermesi iç hastalıkları hemşiresinin önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle iç hastalıkları hemşireliğinde, doktora düzeyindeki hemşirelerin kliniklerde çalışması büyük önem taşımaktadır. Doktora eğitimini tamamlamış iç hastalıkları klinisyen hemşirelerinden beklenen semptom, etiyoloji ve çözüm odaklı olarak, kronik hastalıkların yönetiminde aktif rol almalarıdır. Hastanelerin 1. basamak korunma yöntemlerinden çok medikal tedaviye yönlenmesi iç hastalıkları hemşireliğinin önemini artırmaktadır. Çünkü özellikle doktora eğitimi almış hemşirelerin bakış açıları lisans ve yüksek lisans mezunu hemşirelere göre daha geniştir.

SONUÇ

Hemşirelik alanında doktora programlarında artış olsa da anabilim dalı bazında eğitim veren kurum sayısı ve doktoralı öğrenci sayısı halen 'istendik' seviyede değildir. Ayrıca doktora eğitimi veren öğretim üyelerinin kalite ve sayı açısından yetersiz olması da önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. İç hastalıkları hemşirelerinin yaşam boyu öğrenme, planlı klinik çalışma, sürekli bakım, öykü alma, fizik muayene, verilere göre doğru karar verebilme, klinik farmakoloji, epidemiyoloji, bilimsel yayın izlemi, tıbbi etik, bakımın yönetilmesi, koruyucu sağlık hizmeti gibi konularda bilgi sahibi olabilmeleri ve profesyonelleşmeleri için doktora eğitimi çok önemlidir. Bu sebeple İç Hastalıkları Hemşireliği doktora programlarının anabilim dalı bazında artırılması gerekmektedir.

Şekil 4: Hemşirelikte gelişim ve ürün döngüsü.

ÖNERİLER

- Hemşirelik lisans eğitiminde olduğu gibi hemşirelik doktora programlarında da ortak doktrinler belirlenerek çekirdek müfredat oluşturulmalıdır**.**
- Özellikle enstitülerde görev yapan öğretim üyelerinin tam zamanlı ve daimi kadroda olması sağlanarak doktora eğitim programlarının sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.
- Doktora eğitimi alıp klinikte çalışan klinik hemşirelerinin daha yüksek mevkilere istihdamı sağlanmalıdır.
- Eğit-donat uygulamasını etkin şekilde hayata geçirebilmek için doktora mezunu hemşire sayısı artırılmalı ve doktora eğitiminin kalitesi artırılmalıdır.
- Eğit-donat kapsamında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ile işbirliği sağlanarak, Orta-Doğu ülkeleri, Arap ülkeleri, Asya ülkeleri gibi birçok ülkede ikili işbirlikleri kapsamında doktora düzeyinde iç hastalıkları hemşireleri yetiştirilmelidir.

KAYNAKLAR

Akdemir N., Özdemir L., & Akyar İ. (2011). Türkiye'de mezuniyet sonrası eğitim kapsamında iç hastalıkları hemşirelik eğitiminin durumu. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *14*(1), 50-58.

Ardahan, M., & Özsoy, S. (2015). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarındaki eğilimler: yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *4*(4), 516-534.

Arslan, F., Uzun, Ş., & Oflaz, F. (2010). Türkiye'de hemşirelikte doktora tez çalışmalarının özellikleri, yaşanan güçlükler ve tezlerin kullanımı. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, *2*(2), 110-122.

Bahçecik, N., & Alpar, Ş. E. (2009). Nursing education in Turkey: From past to present. *Nurse Education Today*, *29*(7), 698-703.

Besen, D. B. (2016). Examining post gradudate theses in nursing in Turkey between 1980-2015. *International Journal of Health Science Research and Policy*, *1*(2), 46-51.

Cronenwett, L., Dracup, K., Grey, M., McCauley, L., Meleis, A., & Salmon, M. (2011). The doctor of nursing practice: A national workforce perspective. *Nursing Outlook*, *59*(1), 9-17.

Emanuele, D. M., & O'Dell, D. G. (2011). Is the doctorate of nursing practice a degree or a role? *The Journal for Nurse Practitioners*, *7*(8), 644-645.

Ergöl, Ş. (2011). Türkiye'de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, *1*(3), 152-155.

Fang, D., Li, Y., Kennedy, K. A., & Trautman, D. E. (2017). *2016-2017 Enrollment and graduations in baccalaureate and graduate programs in nursing*. Washington, D. C.: American Association of Colleges of Nursing.

Gümüş, S., & Bellibaş, M. Ş. (2013). Eğitim yönetimi doktora eğitiminde uygulama temelli bir yaklaşım: Eğitim doktorası (Ed. D.). *Kuram ve Uygulamada Egitim Yönetimi Dergisi*, *19*(1), 7-29.

HEPDAK. (2013). *1. Genel kurul raporu*. Retrieved from http://hepdak.org.tr/images/belgeler/hepdak-toplanti/hepdak_toplanti_2.pdf.

Kocaman, G., & Arslan-Yürümezoğlu, H. (2015). Türkiye'de hemşirelik eğitiminin durum analizi: Sayılarla hemşirelik eğitimi (1996-2015). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, *5*(3), 255-262. Retrieved from http://higheredu-sci.beun.edu.tr/pdf/pdf_HIG_1679.pdf

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. (2016, 20 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 29690). Retrieved from http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160420-16.htm

López-Montesinos, M., & Maciá-Soler, L. (2015). Doctorate nursing degree in Spain. *Revista Latino-Americana De Enfermagem*, *23*(3), 372-378.

McKenna, H. (2005). Doctoral education: Some treasonable thoughts. *International Journal of Nursing Studies*, *42*(3), 245-246.

O'Connor, B. (2012). New American Association of Colleges of Nursing data show significant enrollment increases in baccalaureate, master's, and doctoral nursing degree programs. *Journal of Professional Nursing*, *28*(1), 3–4.

ORPHEUS/AMSE/WFME Task Force. (2012). *Standards for PhD education in biomedicine and health sciences in Europe.* Zagreb, Croatia: ORPHEUS

Özdemir, H., Arslan, S., & Taşçı, S. (2014). A qualitative study about nursing doctoral education in Turkey. *International Journal of Nursing Sciences*, *7*(2), 547-552.

Özkütük, N., Orgun, F., Akçakoca, B. (2018). Türkiye'de hemşirelik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarına ilişkin güncel durumun incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi, 8*(2), 150–157.

Scochi, C. G. S., Gelbcke, F. L., Ferreira, M. D. A., Lima, M. A. D. D. S., Padilha, K. G., Padovani, N. A., & Munari, D. B. (2015). Nursing doctorates in Brazil: Research formation and theses production. *Revista Latino-Americana De Enfermagem*, *23*(3), 387-394.

Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). *ESG 2015*. Brussels, Belgium: EURASHE. Retrieved from https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf.

Torun, S. (2019). Türkiye'de hemşirelik lisans programlarında hemşirelik tarihi dersi öğretiminin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, *9*(3), 317-325.

Ünsal, A. (2010). Lisansüstü eğitimlere ilişkin yapılan eğitimin hemşirelik öğrencilerinin bilgi düzeyleri üzerine etkisi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, *5*(15), 45-57.

Yavuz, M. (2004). Nursing doctoral education in Turkey. *Nurse Education Today*, *24*(7), 553-559.

Yılmaz, A., Yazgan, E. Ö., Dur, B., Salman, F., & Demir, A. (2017). Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayım olma durumu: Bibliyometrik analiz (1977-2016). *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, *19*(3), 34-44.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2018). *İstatistik verileri*. Retrieved from https://istatistik.yok.gov.tr/